Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 8. mája 2014 [1]

Spojené veci C-359/11 a C-400/11

Alexandra Schulz
proti
Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG
Josef Egbringhoff
proti
Stadtwerke Ahaus GmbH

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podal Bundesgerichtshof (Nemecko)]

„Smernica 2003/54/ES — Vnútorný trh s elektrickou energiou — Smernica 2003/55/ES — Vnútorný trh so zemným plynom — Zmluvy medzi dodávateľmi a zákazníkmi, na ktoré sa uplatňuje vnútroštátna právna úprava — Povinnosť univerzálnej služby — Všeobecné podmienky — Jednostranná úprava ceny za službu zo strany dodávateľa — Primeraná úroveň ochrany spotrebiteľa — Koneční zákazníci — Požiadavka transparentnosti vo vzťahu k zmluvným podmienkam — Vzájomný vzťah so smernicou 93/13/EHS — Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách — Obmedzenie časových účinkov rozsudku“

1. Mnohé odvetvia poskytovania služieb vo verejnom záujme [2], ktoré boli kedysi monopolmi, prešli v dôsledku liberalizácie trhu významnými zmenami. Týka sa to tiež energetického trhu. V tomto zmysle smernice o elektrickej energii a zemnom plyne [3] (alebo ďalej spoločne „smernice o energiách“) stanovujú pravidlá postupnej liberalizácie energetického trhu v Európskej únii. [4] Tieto smernice sa týkajú predovšetkým otvorenia energetického odvetvia hospodárskej súťaži a popritom obsahujú tiež ustanovenia, ktorých cieľom je zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, najmä s ohľadom na nevyhnutnú mieru transparentnosti týkajúcu sa zmluvných podmienok pre konečných zákazníkov. Tieto ustanovenia – ktoré majú zaručiť univerzálnu službu [5] – požadujú, aby členské štáty prijali primerané opatrenia na ochranu zákazníkov, predovšetkým zraniteľných zákazníkov, pred odpojením, pričom jedným zo spôsobov je určenie dodávateľa poslednej inštancie.

2. Podľa nemeckého práva sú dodávatelia zemného plynu a elektrickej energie povinní uzatvárať zmluvy so zákazníkmi z domácností, ak prevádzkujú svoju činnosť na základe povinnosti univerzálnej služby. Na tieto zmluvy sa uplatňuje základná sadzba pre energetické dodávky. Otázkou vo veci samej je, či – v dôsledku tejto povinnosti – poskytovatelia služieb majú aj zákonné právo jednostranne zmeniť

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Tieto odvetvia zahŕňajú telekomunikačné a poštové služby, služby elektroenergetiky a zemného plynu, ako aj železničné služby.

3 — Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 2003/54/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrickou energiou a o zrušení smernice 96/92/ES (Ú. v. EÚ L 176, s. 37; Mim. vyd. 12/002, s. 211) a smernica Európskeho Parlamentu a Rady č. 2003/55/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa ruší smernica 98/30/ES (Ú. v. EÚ L 176, s. 57; Mim. vyd. 12/002, s. 230).

4 — Dokončenie vnútorného trhu s energiou, KOM(2001) 125 v konečnom znení, s. 2 (ďalej len „oznámenie Komisie z roku 2001“).

5 — Aj keď sú tieto ustanovenia (konkrétne článok 3 smernice o elektrickej energii a článok 3 smernice o zemnom plyne, uvedené nižšie v bodoch 6 a 10) považované vo svojom znení za povinnosť verejnej služby, v nasledujúcom texte budem odkazovať na povinnosť stanovenú podľa týchto ustanovení ako na povinnosť univerzálnej služby.

ceny. Na účely vyriešenia tejto otázky Bundesgerichtshof (Nemecký spolkový súd) žiada Súdny dvor o usmernenie týkajúce sa primeraného stupňa ochrany, ktorá sa má poskytnúť konečným zákazníkom v súlade s právom EÚ, v súvislosti s týmito zmluvami o dodávkach. Tento problém má nepochybne zásadný význam. Ten spočíva v tom, že zákonnosť cenových úprav závisí od výkladu požiadavky uvedenej v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne, podľa ktorých musia byť zmluvné podmienky transparentné.

3. V tejto súvislosti má Súdny dvor za úlohu zaujať tiež stanovisko k vzájomnému vzťahu medzi touto požiadavkou transparentnosti a povinnosťami podľa článkov 3 a 5 smernice 93/13[6]. Táto potreba vznikla z toho dôvodu, že Súdny dvor nedávno vydal usmernenie týkajúce sa uvedených povinností vo veci RWE Vertrieb[7], opäť v súvislosti so zmluvami na dodávku energie. Kľúčovou úlohou v prejednávanej veci je teda zistiť, či sa všetky tieto rôzne požiadavky majú vykladať jednotne, aj napriek skutočnosti, že právne nástroje, od ktorých sú odvodené, sledujú rozdielne ciele. Ako sa pokúsim objasniť nižšie, zastávam názor, že otázka by mala byť zodpovedaná záporne.

I – **Právny rámec**

A – *Právo EÚ*

1. Smernica o elektrickej energii

4. Odôvodnenie 24 smernice o elektrickej energii stanovuje, že zákazníci z domácností – a pokiaľ to členské štáty považujú za vhodné, aj malé podniky – majú mať právo na zásobovanie elektrickou energiou určenej kvality za jasne porovnateľné, transparentné a primerané ceny. V tejto súvislosti by mali členské štáty prijať nevyhnutné opatrenia na ochranu zraniteľných zákazníkov.

5. Podľa odôvodnenia 26 rešpektovanie požiadaviek služby vo verejnom záujme je základnou požiadavkou smernice o elektrickej energii. Na tento účel smernica stanovuje spoločné minimálne štandardy, ktoré berú do úvahy ciele univerzálnej ochrany a bezpečnosti dodávky.

6. Článok 3 smernice o elektrickej energii, ktorý stanovuje pravidlá týkajúce sa povinnosti služby vo verejnom záujme a ochrany zákazníka, stanovuje:

„3. Členské štáty zabezpečia, aby všetci zákazníci v domácnostiach, a ak to členské štáty uznajú za vhodné, aj malé podniky… využívali univerzálnu službu, čo znamená na svojom území právo na dodávku elektrickej energie v stanovenej kvalite za primerané, jednoducho a jasne porovnateľné a transparentné ceny. Na to, aby členské štáty zabezpečili nariadenie o univerzálnej službe [poskytovanie univerzálnej služby – *neoficiálny preklad*], môžu určiť dodávateľa poslednej inštancie…

…

5. Členské štáty prijímajú náležité opatrenia na ochranu koncových zákazníkov a zabezpečujú najmä, aby existovali dostatočné záruky na ochranu zraniteľných zákazníkov, vrátane opatrení na zabránenie ich odpojeniu. V tejto súvislosti môžu členské štáty prijímať opatrenia na ochranu konečných zákazníkov z odľahlých oblastí. Zabezpečia vysoké stupne ochrany zákazníka, najmä vzhľadom na

6 — Smernica z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).

7 — Rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11).

transparentnosť týkajúcu sa zmluvných podmienok, všeobecných informácií a mechanizmov na riešenie sporov. Členské štáty zabezpečujú, aby oprávnený zákazník bol naozaj schopný prejsť k inému dodávateľovi. Tieto opatrenia musia zahŕňať opatrenia uvedené v prílohe A, aspoň pokiaľ ide o zákazníkov z radov domácností."

7. Príloha A smernice o elektrickej energii vymedzuje opatrenia, ktoré majú členské štáty prijať na účely ochrany zákazníkov. Stanovuje:

„Bez toho, aby boli dotknuté pravidlá [EU] na ochranu zákazníka, najmä smernica 97/7/ES[8] a [smernica 93/13], opatrenia uvedené v článku 3 majú zákazníkom zabezpečiť, aby:

a) mali právo uzavrieť so svojím poskytovateľom služieb v oblasti elektroenergetiky zmluvu, ktorá obsahuje:

— …

— prostriedky, ktorými možno získať aktuálne informácie o všetkých uplatňovaných tarifách a poplatkoch za údržbu;

— trvanie zmluvy, podmienky, za akých možno služby alebo zmluvu obnoviť alebo zrušiť;

— všetky kompenzačné a refundačné úpravy, ktoré sa uplatňujú na zmluvnú službu v prípade, že nie sú dodržané úrovne kvality;…

— …

Podmienky sú korektné a dobre známe dopredu. V každom prípade by sa tieto informácie mali poskytovať pred uzatvorením alebo potvrdením zmluvy. ….

b) dostávali primerané informácie o akomkoľvek úmysle zmeniť zmluvné podmienky, ako aj informácie o svojom práve na odstúpenie v prípade jej vypovedania. Poskytovatelia služieb svojim zákazníkom priamo oznamujú akékoľvek zvýšenie poplatkov v náležitom čase, nie neskôr než je jedno bežné zúčtovacie obdobie po tom, čo zvýšenie nadobudne účinnosť. Členské štáty zabezpečia, aby zákazníci mohli slobodne odstupovať od zmlúv, ak nesúhlasia s novými podmienkami, ktoré im oznámil ich poskytovateľ služieb v oblasti elektroenergetiky;

c) dostávali transparentné informácie o uplatňovaných cenách a tarifách a o štandardných podmienkach týkajúcich sa prístupu a používania služieb v oblasti elektroenergetiky;

d) bola im poskytovaná široká ponuka spôsobov platby. Akýkoľvek rozdiel v podmienkach odráža náklady dodávateľa týkajúce sa rôznych platobných režimov. Všeobecné podmienky sú korektné a transparentné. Poskytujú sa v jasnom a zrozumiteľnom jazyku…."

2. Smernica o zemnom plyne

8. Podľa odôvodnenia 26 smernice o zemnom plyne by členské štáty mali zabezpečiť, aby odberatelia pri pripojení na plynárenskú sústavu boli informovaní o svojich právach na dodávku zemného plynu v stanovenej kvalite a za primeranú cenu. V tomto zmysle sa opatrenia členských štátov na ochranu konečných odberateľov môžu líšiť v závislosti od toho, či ide o domácnosti, na jednej strane, alebo malé a stredné podniky, na strane druhej.

8 — Smernica Európskeho Parlamentu a Rady z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku – Stanovisko Rady a Parlamentu k článku 6 ods. 1 – Stanovisko Komisie k článku 3 ods. 1 prvej zarážke (Ú. v. ES L 144, s. 19; Mim. vyd. 15/003, s. 319).

9. Odôvodnenie 27 ďalej uvádza, že rešpektovanie požiadaviek služby vo verejnom záujme je zásadnou požiadavkou smernice o zemnom plyne. V tomto zmysle sú spoločné minimálne normy – ktoré zohľadňujú, okrem iného, ciele ochrany spotrebiteľa a bezpečnosť dodávky – stanovené v tejto smernici.

10. Podobne ako článok 3 smernice o elektrickej energii, aj článok 3 smernice o zemnom plyne definuje povinnosti služby vo verejnom záujme kladené na spoločnosti dodávajúce zemný plyn a na ochranu spotrebiteľa. Stanovuje:

„3. Členské štáty prijmú vhodné opatrenia na ochranu koncových odberateľov a na zabezpečenie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa, najmä zabezpečia vhodné záruky na ochranu zraniteľných odberateľov, vrátane vhodných opatrení, ktoré im pomôžu brániť sa proti odpojeniu. V tejto súvislosti môžu prijať vhodné opatrenia na ochranu odberateľov v odľahlých oblastiach, ktorí sú pripojení na plynárenskú sústavu. Členské štáty môžu pre odberateľov pripojených na plynárenskú sústavu určiť dodávateľov poslednej inštancie. Zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, najmä s ohľadom na transparentnosť všeobecných zmluvných podmienok, všeobecných informačných mechanizmov a mechanizmov na urovnanie sporov. Členské štáty zabezpečia, aby bol oprávnený odberateľ účinne schopný prejsť k inému dodávateľovi. Prinajmenšom v prípade odberateľov z radov domácností tieto opatrenia zahŕňajú opatrenia uvedené v prílohe A.“

11. Príloha A, podobne ako v smernici o elektrickej energii, obsahuje zoznam opatrení, ktoré majú prijať členské štáty na zabezpečenie ochrany spotrebiteľov. Stanovuje:

„Bez toho, aby boli dotknuté pravidlá [EÚ] o ochrane spotrebiteľa, najmä [smernica 97/7] a [smernica 93/13], slúžia opatrenia uvedené v článku 3 na zabezpečenie, aby odberatelia:

a) mali právo uzavrieť so svojím poskytovateľom plynárenských služieb zmluvu, ktorá špecifikuje:

— …

— prostriedky, akými možno získať aktuálne informácie o všetkých platných tarifách a poplatkoch za údržbu;

— dobu trvania zmluvy, podmienky jej predĺženia a ukončenia poskytovania služieb a platnosti zmluvy, existenciu práva na odstúpenie od zmluvy;

— …

Podmienky musia byť spravodlivé a vopred dobre známe. V každom prípade musia byť tieto informácie poskytnuté pred uzavretím alebo potvrdením zmluvy. Ak je zmluva uzavretá cez sprostredkovateľa, musia byť vyššie uvedené informácie takisto poskytnuté pred uzavretím zmluvy;

b) dostanú primerané oznámenie o úmysle zmeniť podmienky zmluvy a budú informovaní o svojom práve odstúpiť od zmluvy pri obdržaní takéhoto oznámenia. Poskytovatelia služieb v primeranej lehote priamo upozornia svojich predplatiteľov na akékoľvek zvýšenie poplatkov, nie však neskôr ako za jedno bežné účtovacie obdobie po nadobudnutí účinnosti takéhoto zvýšenia. Členské štáty zabezpečia, aby odberatelia mohli slobodne odstúpiť od zmluvy, ak nesúhlasia s novými podmienkami oznámenými ich poskytovateľom plynárenských služieb;

c) dostanú transparentné informácie o platných cenách a tarifách a o štandardných podmienkach týkajúcich sa prístupu a využívania plynárenských služieb;

d) dostanú na výber niekoľko spôsobov platby. Každý rozdiel v podmienkach má odrážať náklady dodávateľa z uplatnenia rôznych platobných systémov. Všeobecné podmienky musia byť spravodlivé a transparentné. Majú byť stanovené jasným a zrozumiteľným jazykom…

…

g) účastníci pripojení na plynárenskú sústavu budú informovaní o svojich právach byť zásobovaní zemným plynom stanovenej kvality za primerané ceny v rámci platných vnútroštátnych právnych predpisov.“

B – *Nemecké právo*

12. Všeobecné podmienky, na základe ktorých boli dodávatelia elektrickej energie povinní každého pripojiť k svojej distribučnej sieti a dodávať im elektrickú energiu za tarifné ceny (tarifní zákazníci), boli v rozhodnom čase upravené ustanoveniami Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden (ďalej len „AVBEltV“)[9] a neskôr ustanoveniami uvedenými vo Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz (ďalej len „StromGVV“)[10]. Tieto ustanovenia sú tiež neoddeliteľnou súčasťou zmlúv o dodávkach s tarifnými zákazníkmi.

13. § 4 AVBEltV stanovuje:

„1. Dodávateľ elektrickej energie dodáva [elektrickú energiu] vo všeobecných tarifách a za všeobecných podmienok.

2. Zmeny všeobecných taríf a podmienok nadobúdajú účinnosť až po ich uverejnení.“

14. Ustanovenia o ukončení zmluvy sú uvedené v § 32 AVBEltV, ktorý stanovuje:

„1. Zmluvný vzťah trvá, pokiaľ jedna zo strán nevypovie zmluvu s výpovednou dobou jedného mesiaca, ktorá uplynie skončením kalendárneho mesiaca…

2. Ak sa zmenia všeobecné tarify alebo ak dodávateľ plynu zmení svoje všeobecné podmienky na základe tohto nariadenia, môže odberateľ vypovedať zmluvu s dvojtýždňovou výpovednou dobou, ktorá uplynie koncom kalendárneho mesiaca nasledujúceho po uverejnení.“

15. § 5 ods. 2 StromGVV stanovuje:

„Zmeny Všeobecných cenových taríf a ďalších podmienok nadobúdajú účinnosť na začiatku príslušného mesiaca, ale až po ich uverejnení, ktoré sa musí uskutočniť najmenej šesť týždňov pred plánovanou zmenou. V čase uverejnenia je hlavný dodávateľ povinný zaslať zákazníkovi písomné oznámenie o plánovaných zmenách a zmeny uverejniť na svojej webovej stránke. Zmeny všeobecných taríf a podmienok nadobúdajú činnosť až po ich uverejnení.“

16. Podľa § 20 StromGVV vypovedanie základnej zmluvy o dodávke uplynie na konci príslušného kalendárneho mesiaca.

9 — Nariadenie o všeobecných podmienkach pre dodávku elektrickej energie tarifným zákazníkom z 21. júna 1979 (BGBl I, s. 684).

10 — Nariadenie o všeobecných podmienkach pre základné zásobovanie zákazníkov z domácností a pre náhradné zásobovanie elektrickou energiou zo sietí nízkeho napätia z 26. októbra 2006 (BGB1. I, s. 2391).

17. Všeobecné podmienky, na základe ktorých sú dodávatelia zemného plynu povinní každého pripojiť k svojej distribučnej sieti a zásobovať plynom za všeobecné tarifné ceny (tarifní zákazníci), boli v rozhodnom čase upravené ustanoveniami Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden (ďalej len „ABVGasV“) [11]. Tieto ustanovenia sú tiež neoddeliteľnou súčasťou zmlúv o dodávkach s tarifnými zákazníkmi.

18. § 4 AVBGasV stanovuje:

„1. Dodávateľ zemného plynu dodáva plyn vo všeobecných tarifách a za všeobecných podmienok…

2. Zmeny všeobecných taríf a podmienok nadobúdajú účinnosť až po ich uverejnení.“

19. Právo vypovedať zmluvu je stanovené v § 32 AVBGasV takto:

„1. Zmluvný vzťah trvá, pokiaľ jedna zo strán nevypovie zmluvu s výpovednou dobou jedného mesiaca, ktorá uplynie skončením kalendárneho mesiaca…

2. Ak sa zmenia všeobecné tarify alebo ak dodávateľ plynu zmení svoje všeobecné podmienky na základe tohto nariadenia, môže odberateľ vypovedať zmluvu s dvojtýždňovou výpovednou dobou, ktorá uplynie koncom kalendárneho mesiaca nasledujúceho po uverejnení.“

20. Navyše právo dodávateľov elektrickej energie a zemného plynu jednostranne upraviť ceny je obmedzené judikatúrou vnútroštátneho súdu, ktorá dodávateľom poskytuje právo zmeniť ceny iba do takej miery, v akej tieto zmeny zostanú primerané. Ceny teda môžu byť upravené v súlade s primerane vykonanou voľnou úvahou a každá úprava je pre druhú stranu záväzná, iba ak je primeraná. Na tento účel každá úprava ceny je predmetom súdneho preskúmania. Požiadavka primeranosti tiež znamená, že dodávatelia sú povinní zohľadniť možné zníženie nákladov.

II – **Skutkový stav, konania a prejudiciálne otázky**

21. Vo veci C-359/11 odoberá pani Schulz od spoločnosti Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG (ďalej len „TWS“), plynárenského dodávateľského podniku, ako tarifná zákazníčka v maloodberateľskej tarife zemný plyn pre svoj pozemok v Baienfurte. V období od 1. januára 2005 do 1. januára 2007 zvýšila TWS cenu ňou dodávaného plynu celkovo štyrikrát; 1. apríla 2007 došlo k zníženiu ceny plynu. Pani Schulz sa odvolala proti ročným vyúčtovaniam nasledujúcim po úpravách ceny v rokoch 2005, 2006 a 2007 z tých dôvodov, že zvýšenia cien považovala za neoprávnené.

22. V konaní pred vnútroštátnym súdom TWS požaduje zaplatenie dlžných súm z ročných vyúčtovaní za roky 2005 až 2007. Amtsgericht (miestny súd) vyhovel žalobe podanej zo strany TWS o zaplatenie sumy 2 733,12 eura vrátane úrokov z omeškania a trov právneho zastúpenia. Odvolací súd odvolanie podané pani Schulzovou zamietol, ale umožnil jej podať opravný prostriedok „Revision“ na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

11 — Nariadenie o všeobecných podmienkach pre dodávku zemného plynu tarifným zákazníkom z 21. júna 1979 (BGBl. I, s. 676).

23. Vzhľadom na to, že Bundesgerichtshof má v tomto zmysle pochybnosti o zlučiteľnosti dotknutej právnej úpravy s právom EÚ, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 3 ods. 3 [smernice 2003/55] v spojení s prílohou A písm. b) a/alebo c) tejto smernice vykladať tak, že vnútroštátna právna úprava o zmene ceny v zmluvách o dodávkach plynu s odberateľmi plynu v domácnostiach, ktorí sú zásobovaní plynom v rámci všeobecnej zásobovacej povinnosti (tarifní zákazníci), spĺňa požiadavku transparentnosti, ak v nej síce nie sú uvedené dôvody, predpoklady a rozsah zmeny ceny, avšak je zaručené, že dodávateľský plynárenský podnik oznámi svojim odberateľom každé zvýšenie ceny v primeranej lehote v predstihu a odberatelia majú právo na odstúpenie od zmluvy, ak im oznámené zmenené podmienky nevyhovujú?“

24. Vo veci C-400/11 odoberá pán Egbringhoff od spoločnosti Stadtwerke Ahaus GmbH (ďalej len „SWA“), mestského dodávateľa, plyn a elektrickú energiu. Vo vyúčtovaní za rok 2004 SWA stanovila poplatok za ňou dodávaný plyn vo výške 3,521 cent/kWh a za dodávku elektrickej energie vo výške 9,758 cent/kWh.

25. V priebehu rokov 2005 a 2008 SWA viackrát zvýšila cenu za dodávku elektrickej energie a plynu. Každé z týchto zvýšení bolo verejne oznámené. Dňa 18. januára 2008 pán Egbringhoff podal námietky proti vyúčtovaniu SWA zo 6. januára 2006 týkajúcemu sa dodávok plynu a elektrickej energie za rok 2005 z toho dôvodu, že ho považoval za neoprávnené. Uskutočnil však podmienenú platbu za dodatočné poplatky stanovené v účtoch vo vzťahu k účtovným rokom 2005, 2006 a 2007. SWA ignorovala opakované žiadosti pána Egbringhoffa, aby preukázala, že účtované ceny boli primerané a aby spätne vyplatila poplatky za dodávky elektrickej energie a plynu v celkovej výške 746,54 eura, ktoré pán Egbringhoff považoval za neoprávnené.

26. Žalobou podanou 30. decembra 2008 pán Egbringhoff požaduje od SWA vrátenie sumy 746,54 eura, vrátane úrokov, ktorá jej bola vyplatená. Ďalej žiada o vyhlásenie, že SWA použije poplatky platné v roku 2004 ako základ pre výpočet svojich cien za dodávky plynu a elektrickej energie za účtovný rok 2008. Vzhľadom na to, že tejto žalobe nebolo na nižších stupňoch vyhovené, bolo mu umožnené podať opravný prostriedok „Revision“ na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.

27. Rovnako ako pri opravnom prostriedku podanom pani Schulzovou aj vo veci pána Egbringhoffa mal Bundesgerichtshof pochybnosti týkajúce sa zlučiteľnosti dotknutej nemeckej právnej úpravy s právom EÚ. Rozhodol preto konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 3 ods. 3 [smernice 2003/54] v spojení s prílohou A písm. b) a/alebo c) tejto smernice vykladať tak, že vnútroštátna právna úprava o zmene ceny v zmluvách o dodávkach elektrickej energie s odberateľmi elektrickej energie v domácnostiach, ktorí sú zásobovaní elektrickou energiou v rámci všeobecnej zásobovacej povinnosti (tarifní zákazníci), spĺňa požiadavku transparentnosti, ak v nej síce nie sú uvedené dôvody, predpoklady a rozsah zmeny ceny, avšak je zaručené, že dodávateľský podnik elektrickej energie oznámi svojim odberateľom každé zvýšenie ceny v primeranej lehote v predstihu a odberatelia majú právo na odstúpenie od zmluvy, ak im oznámené zmenené podmienky nevyhovujú?“

28. Vo veci C-359/11 predložili písomné pripomienky TWS, nemecká vláda a Komisia. Vo veci C-400/11 predložili písomné pripomienky pán Egbringhoff, SWA, nemecká vláda a Komisia.

29. Uznesením predsedu Súdneho dvora zo 7. januára 2014 boli tieto dve veci spojené na účely ústnej časti konania a rozsudku. Pani Schulz, TWS, pán Egbringhoff a SWA, rovnako ako aj nemecká vláda a Komisia predložili ústne vyjadrenia na pojednávaní, ktoré sa konalo 27. februára 2014.

III – **Analýza**

A – *Kontext*

30. Svojimi otázkami sa vnútroštátny súd v podstate pýta, do akej miery je požiadavka transparentnosti uvedená v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne splnená, ak vnútroštátne právne predpisy, ktoré upravujú dodávku elektrickej energie a plynu podľa povinnosti univerzálnej služby, vo vzťahu k situácii, kde sa poskytovateľ služieb rozhodne jednostranne upraviť ceny po zodpovedajúcom predchádzajúcom oznámení, stanovujú len právo ukončiť zmluvu. [12] Pri riešení tejto otázky je nutné vziať do úvahy skutočnosť, že tieto ustanovenia nevyžadujú, aby dodávateľ prevádzkujúci činnosť na základe povinnosti univerzálnej služby sprístupnil zákazníkovi informácie o dôvodoch, predpokladoch a rozsahu úpravy cien.

31. Potreba poskytnúť usmernenie týkajúce sa požiadavky transparentnosti obsiahnutej v smerniciach o energiách vzniká v súvislosti s úsilím otvoriť a liberalizovať európsky trh s energiami na úrovni EÚ. Tento proces liberalizácie prebieha na základe rovnakých princípov v prípade elektrickej energie, ako aj zemného plynu, a zdá sa byť preto vhodný pre stanovenie jednotnej odpovede na položené otázky, aj napriek tomu, že medzi obidvoma právnymi nástrojmi existujú určité podstatné rozdiely. [13]

32. Vzhľadom na to, že ciele stanovené v smerniciach o energiách sú totožné, požiadavka transparentnosti by sa mala vykladať rovnakým spôsobom u obidvoch týchto právnych nástrojov. Ciele sú dvojaké. Na jednej strane, ako už bolo spomenuté vyššie, hlavným cieľom smerníc o energiách je zabezpečiť liberalizáciu energetického trhu prostredníctvom postupného zavádzania hospodárskej súťaže v odvetví, ktoré sa tradične vyznačuje národnými monopolmi. Inými slovami, tieto smernice sú navrhnuté tak, aby zabezpečili úspech vnútorného energetického trhu. [14] Na druhej strane tiež kladú osobitný dôraz na potrebu zaručenia bezpečnosti dodávok. [15]

33. Posledný uvedený cieľ je úzko spätý s povinnosťou univerzálnej služby uvedenou v článku 3 smerníc o energiách. Povinnosťou univerzálnej služby – akou je povinnosť stanovená v príslušných ustanoveniach smerníc o energiách – je zabezpečiť, aby služba (v tomto prípade dodávka energie) bola poskytnutá zákazníkom za primeranú cenu a za primeraných podmienok bez ohľadu na ekonomickú, sociálnu a geografickú situáciu daného zákazníka. [16] Inými slovami, tento režim dopĺňa služby ponúkané na konkurenčnom trhu, a teda pôsobí ako „bezpečnostná sieť“ pre najzraniteľnejších zákazníkov. [17] Z pohľadu dodávateľov energie však povinnosť univerzálnej služby podstatne zasahuje do ich slobody podnikania, najmä vzhľadom na to, že ceny ponúkané podľa povinnosti univerzálnej služby musia byť primerané. [18]

12 — Ako sa na pojednávaní objasnilo, prejudiciálne otázky sa týkajú zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov s právom EÚ a nie možného priameho účinku dotknutých ustanovení v kontexte vnútroštátnych konaní. V tomto zmysle, otázka, či – a ak áno, v akej miere – tieto vnútroštátne ustanovenie môžu byť vykladané v súlade s právnymi predpismi EÚ, nie je v tomto prípade relevantná.

13 — Dokonca aj rýchle posúdenie článkov 3 smerníc o energiách potvrdzuje tento názor. Jeden z autorov opísal smernicu o zemnom plyne ako „menej ďalekosiahlu“, než je smernica o elektrickej energii, pokiaľ ide o povinnosť univerzálnej služby a potrebu zabezpečiť primerané ceny. Pozri v tomto zmysle PRONT-VAN BROMMEL, S.: The Development of the European Electricity Market in a Juridical No Man's Land. In: DORSMAN, A. a i. (eds.): *Financial Aspects in Energy*. Springer-Verlag, Berlin, 2011, s. 167 až 193, s. 187.

14 — Pozri oznámenie Komisie z roku 2001, už citované v poznámke pod čiarou 4.

15 — Tamže, s. 41.

16 — Pokiaľ ide o všeobecný pojem univerzálnej služby, pozri ROTT, P.: A New Social Contract Law for Public Services? – Consequences from Regulation of Services of General Economic Interest in the EC. In: *European Review of Contract Law* (1) 2000, s. 323 až 345, osobitne s. 330 a nasl. Pozri tiež NIHOUL, P.: The status of consumers in European liberalisation directives. In: *Yearbook of Consumer Law*, 2009, s. 67 až 106.

17 — ROTT, P.: c. d., s. 330.

18 — Zatiaľ čo článok 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii obsahuje odkaz na primerané ceny, článok 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne o tejto otázke mlčí. Podľa môjho názoru však tento rozpor nie je možné vykladať v tom zmysle, že neexistuje žiadna požiadavka týkajúca sa potreby zabezpečiť primerané ceny vo vzťahu k zásobovaniu plynom v rámci povinnosti univerzálnej služby uvedenej v tomto ustanovení. Je to tak preto, lebo právo na dodávku zemného plynu za primerané ceny je výslovne uvedené v odôvodnení 26 smernice o zemnom plyne, ako aj v písmene g) prílohy A tejto smernice.

34. Konania prebiehajúce pred vnútroštátnym súdom jasne odrážajú ťažkosti spojené so zosúladením záujmov konečných zákazníkov, ktorým sú dodávané energie podľa povinnosti univerzálnej služby, a záujmami poskytovateľov služieb, ktorí ich prevádzkujú. Prípady sa týkajú zmlúv o univerzálnej dodávke [19] elektrickej energie a/alebo plynu. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v rámci tohto režimu dodávky majú dodávatelia energie v Nemecku zákonnú povinnosť pripojiť každého k svojej distribučnej sieti a zásobovať ho plynom za všeobecné tarifné ceny. Inými slovami, tieto zmluvy, ktoré sa riadia vnútroštátnymi právnymi predpismi, nespadajú do oblasti zmluvnej slobody. Jasne to vidieť najmä zo skutočnosti, že poskytovatelia služieb sú príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi prinútení uzatvárať zmluvy aj s nežiaducimi zákazníkmi. Tieto pravidlá tiež poskytovateľom služieb podstatne zužujú možnosti vypovedať zmluvy s takými zákazníkmi (forma zásahu, ktorý je jednoznačne podporovaný článkami 3 smerníc o energiách, ktoré vyžadujú, aby členské štáty prijali opatrenia na zabránenie odpojenia).

35. Ako už bolo stručne spomenuté vyššie, nedávny rozsudok Súdneho dvora vo veci RWE Vertrieb výslovne poskytuje usmernenie týkajúce sa príslušného meradla, ktoré sa má prijať v súvislosti s požiadavkou transparentnosti podľa smernice 93/13. Hoci sa predmetná vec týka predovšetkým výkladu smernice 93/13, dotkla sa aj smernice o zemnom plyne, lebo predmetom dotknutých zmlúv bola dodávka zemného plynu na základe „zmlúv s osobitnými odberateľmi“. [20]

36. Je však dôležité poznamenať, že smernica 93/13 výslovne vylučuje zo svojho rámca – v súlade s článkom 1 ods. 2 tejto smernice – zmluvné podmienky, ktoré „odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia“. Z tohto dôvodu sa táto smernica neuplatňuje na dotknuté zmluvy, čo uznali aj všetci účastníci, ktorí predložili pripomienky. [21] To tiež vysvetľuje dôvod, prečo vnútroštátny súd žiada o usmernenie týkajúce sa požiadavky transparentnosti stanovenej v smerniciach o energiách, ale nie vo vzťahu k smernici 93/13.

37. Zároveň však, za predpokladu, že pani Schulz, pán Egbringhoff a Komisia spoločne tvrdia, že výrok Súdneho dvora vo veci RWE Vertrieb týkajúci sa požiadavky transparentnosti podľa smernice 93/13 môže byť priamo uplatnený v prejednávanom kontexte, začnem vysvetlením, prečo to nepovažujem za vhodné.

B – *Rozsudok Súdneho dvora vo veci RWE Vertrieb a jeho uplatnenie na prejednávané veci*

38. Vo veci RWE Vertrieb poskytol Súdny dvor stručné usmernenie týkajúce sa príslušného meradla, ktoré sa má prijať v súvislosti s preskúmaním (ne)spravodlivosti zmluvných podmienok upravujúcich zmluvy o dodávkach zemného plynu, ktoré – pri stručnom odkaze na vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa prejednávanej veci, najmä na článok 4 ABVGasV – sú uzatvárané na základe zmluvnej slobody. Štandardná predmetná zmluvná podmienka vo veci RWE Vertrieb, na základe ktorej si dotknutý dodávateľ plynu vyhradil právo upraviť ceny, predstavuje jednoduchý odkaz na tieto ustanovenia. Právne predpisy zasa dosť jednoducho odkázali späť na uplatniteľné tarify a všeobecné podmienky. Na otázku objasnenia významu požiadavky transparentnosti podľa smernice 93/13 Súdny dvor zdôraznil, že je potrebné zabezpečiť, aby zmluva transparentným spôsobom uvádzala *dôvod*

19 — Podľa nemeckého práva majú dodávatelia energie tiež možnosť uzatvárania zmluvy so zákazníkmi na dodávku elektrickej energie alebo plynu na základe zmluvnej slobody. Tento typ zmluvy je z historických dôvodov označený ako „zmluva s osobitnými odberateľmi“. Okrem možnosti uzatvárať takéto zmluvy sú dodávatelia povinní v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi uzatvárať zmluvy so zákazníkmi, na ktorých sa uplatňujú tarifné ceny (zmluvy, na ktoré sa vzťahuje povinnosť univerzálnej služby).

20 — Pozri poznámku pod čiarou 19.

21 — Nebudem sa preto zaoberať všeobecnejšou – a zjavne zmätočnou – otázkou, čo môže alebo nemusí predstavovať zmluvné podmienky, ktoré „odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia“.

a spôsob zmeny týchto poplatkov. To umožňuje spotrebiteľovi na základe jasných a zrozumiteľných kritérií predvídať zmeny, ktoré môžu nastať v súvislosti s týmito poplatkami. Okrem toho právo vypovedať zmluvu bolo považované za osobitne významné na účely posudzovania primeranosti týchto štandardných zmluvných podmienok. [22]

39. Tým, že Súdny dvor prenechal samotné posúdenie primeranosti štandardných zmluvných podmienok na vnútroštátny súd, jasne naznačil, že povinnosť upozorniť spotrebiteľa na dôvody a metódy zmeny týchto poplatkov a na jeho právo vypovedať zmluvu nebola splnená jednoduchým odkazom, vo všeobecných podmienkach, na právnu úpravu stanovujúcu práva a povinnosti zmluvných strán. Vo veci RWE Vertrieb sa považovalo za obzvlášť dôležité, že spotrebiteľ bol predajcom alebo dodávateľom informovaný o obsahu dotknutých ustanovení – alebo skôr o právach vyplývajúcich z týchto ustanovení – *pred* uzatvorením zmluvy. [23] Zastávam názor, že takýto záver bol odôvodnený vzhľadom na to, že predmetná vnútroštátna právna úprava sa jednoducho odvolávala späť na uplatniteľné tarify a všeobecné podmienky.

40. Ak by bol tento výklad priamo uplatnený na prejednávanú vec, nutne by to viedlo k záveru, že vnútroštátne právne predpisy, akými sú tie vo veci prejednávanej pred vnútroštátnym súdom, nespĺňajú požiadavku transparentnosti uvedenú v smerniciach o energiách. Kým predmetné vnútroštátne právne predpisy zabezpečujú možnosť vypovedať zmluvu, ak zákazník nesúhlasí s úpravami ceny zavedenými jednostranne poskytovateľom služby, nevyžadujú od dotknutých dodávateľov elektrickej energie alebo plynu, aby zákazníka *informovali* o dôvode a metódach úpravy poplatkov.

41. Bol by som opatrný pri takomto extenzívnom výklade rozsudku RWE Vertrieb.

42. Ako už bolo uvedené vyššie, zmluvy posudzované vo veci RWE Vertrieb boli uzavreté na základe zmluvnej slobody. Ustanovenia o úprave cien zemného plynu vo všeobecných podmienkach vložených do týchto zmlúv však odkazovali na vnútroštátnu právnu úpravu (najmä § 4 ABVGasV) upravujúcu zmluvy o univerzálnej dodávke, podobné tým, o ktoré ide v prejednávanej veci. Znenie predmetných všeobecných podmienok vo veci RWE Vertrieb odkazovalo na vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá vôbec nespomínala okolnosti, za akých je možné povoliť úpravu ceny. Navyše vnútroštátna právna úprava nepredpokladala zmluvy daného typu vo veci RWE Vertrieb, ale len zmluvy o univerzálnej dodávke. [24] Za týchto okolností nebol jednoduchý odkaz na takéto ustanovenia, bez ďalšieho vysvetlenia týkajúceho sa ich obsahu podľa názoru Súdneho dvora v súlade s „článkami 3 a 5 smernice 93/13 v *spojení s* článkom 3 ods. 3 smernice 2003/55“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát). [25]

43. Ako uvádza nemecká vláda, vo veci RWE Vertrieb bolo preskúmané uplatnenie požiadavky transparentnosti uvedenej v smernici 93/13 v spojení so smernicou o zemnom plyne. Podľa môjho názoru použitie slovného spojenia „v spojení s“ od začiatku vylučuje možnosť prevziať výklad prijatý Súdnym dvorom vo veci RWE Vertrieb v inom kontexte, ako napríklad kontext prejednávaných vecí, kde nie je namieste uplatniť smernicu 93/13. [26] V skutočnosti vzhľadom na právny rámec vo veci RWE Vertrieb a na odkazy na judikatúru týkajúcu sa smernice 93/13, [27] sa mi zdá byť jasné, prečo Súdny dvor pri výklade, ktorý mal poskytnúť, kládol hlavný dôraz na príslušné ustanovenia smernice 93/13.

22 — RWE Vertrieb (už citovaný, bod 55 a výroková časť rozsudku).

23 — Tamže.

24 — Pozri RWE Vertrieb (už citovaný, body 17 a 18).

25 — Tamže, bod 55 a výroková časť rozsudku.

26 — Pozri tiež moje návrhy z 29. mája 2013 vo veci Komisia/Nemecko, C-95/12 (rozsudok z 22. októbra 2013), bod 32.

27 — Rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, body 24, 26 a 28).

44. Súdny dvor uznal, že dôvody pre vylúčenie zmluvných podmienok, ktoré odrážajú ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov upravujúcich určitý typ zmluvy, z pôsobnosti smernice 93/13 spočívajú v tom, že rovnováha, ktorá bola navrhnutá tak, aby zladila dotknuté záujmy, už bola vykonaná. V skutočnosti je možné oprávnene predpokladať, že vnútroštátny zákonodarca našiel vhodnú rovnováhu medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán týchto zmlúv. [28]

45. Práve o to tu ide.

46. Nie je možné prehliadnuť tiež skutočnosť, že na rozdiel od predmetných zmlúv vo veci RWE Vertrieb – ktoré boli úmyselne vylúčené z pôsobnosti vnútroštátnych právnych predpisov o zmluvách o univerzálnej dodávke – zmluvy, o aké ide v prejednávaných veciach, sú v skutočnosti upravené vnútroštátnymi právnymi predpismi, najmä ABVGasV (ako aj AVBEltV a StromGVV). Ako Súdny dvor poznamenal, vôľu zmluvných strán rozšíriť uplatňovanie právnych ustanovení na inú zmluvu nemožno stotožniť so situáciou, v ktorej vnútroštátny zákonodarca vytvoril rovnováhu medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán predmetných zmlúv. [29]

47. Práve z tohto dôvodu v plnom rozsahu súhlasím s nemeckou vládou, že za okolností, keď nie je namieste uplatniť smernicu 93/13, jediný relevantný referenčný bod pre posúdenie, či vnútroštátna právna úprava spĺňa alebo nespĺňa požiadavku transparentnosti uvedenú v smerniciach o energiách, je možné nájsť v rámci týchto smerníc. Na tomto mieste sa pokúsim túto požiadavku objasniť.

C – *Požiadavka transparentnosti podľa smerníc o energiách*

48. Požiadavka transparentnosti vo vzťahu k zmluvným podmienkam je uvedená v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne. Obidve tieto ustanovenia majú za cieľ zabezpečiť – popri zastrešení cieľa liberalizácie energetického odvetvia – „vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, najmä s ohľadom na transparentnosť všeobecných zmluvných podmienok, všeobecných informačných mechanizmov a mechanizmov na urovnanie sporov“.

49. Treba však uviesť, že znenie týchto ustanovení môže iba vo veľmi malej miere pomôcť k určeniu toho, čo „transparentnosť zmluvných podmienok“ môže alebo nemusí zahŕňať. V skutočnosti je možné tvrdiť, tak ako to uvádza Komisia, že bez ohľadu na rozdiely medzi okolnosťami podstatnými v prejednávanej veci a okolnosťami, ktoré viedli k rozsudku vo veci RWE Vertrieb, by bolo odôvodnené vykladať požiadavku transparentnosti podľa smerníc o energiách rovnakým spôsobom ako požiadavku transparentnosti uvedenú v smernici 93/13. Bolo by to namieste, najmä v záujme ochrany spotrebiteľa.

50. Na účely vysvetlenia, prečo nesúhlasím s týmto prístupom, sa budem najskôr zaoberať rôznymi zásadami, z ktorých vychádza smernica 93/13 a smernice o energiách, a aký majú tieto zásady vplyv na požiadavky kladené na obchodníkov a prípadne na poskytovateľov služieb. Ďalej sa budem zaoberať tým, ako je podľa môjho názoru možné zladiť rozdielne záujmy poskytovateľov služieb a zákazníkov v konkrétnom kontexte liberalizácie energetického trhu.

28 — RWE Vertrieb (už citovaný, bod 28). Pozri tiež bod 47 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak v danej veci.

29 — Tamže, bod 29.

1. Slobodne uzatvorené zmluvy, na rozdiel od zmlúv uzatvorených v zmysle povinnosti univerzálnej služby

51. Ako už bolo vysvetlené vyššie, Súdny dvor vo veci RWE Vertrieb rozhodol, že informácie týkajúce sa dôvodov, predpokladov a rozsahu budúcich úprav ceny by mali byť poskytnuté *pred* uzatvorením zmluvy. Za okolností, akými sú tie vo veci prejednávanej pred vnútroštátnym súdom, nevidím potrebu ísť tak ďaleko. Dôvodom je odlišný kontext, v akom sa zmluvy spadajúce do pôsobnosti smernice 93/13 uskutočňujú v porovnaní s tými, ktoré spadajú do pôsobnosti smerníc o energiách.

52. Osobitný význam má skutočnosť, že v rámci sféry zmluvnej slobody, keď sa uplatní smernica 93/13, majú obchodníci naďalej právo *neuzavrieť* zmluvu s konkrétnym spotrebiteľom.[30] Majú tiež možnosť, na rozdiel od poskytovateľov služieb konajúcich na základe povinnosti univerzálnej služby, zmeniť ceny bez toho, aby bolo nutné rešpektovať kritérium primeranosti, ktoré je stanovené v smerniciach o elektrickej energii a zemnom plyne [článok 3 ods. 5 a písm. g) prílohy A]. V zmluvnom vzťahu medzi spotrebiteľom a obchodníkom má spotrebiteľ nepochybne slabšie postavenie. Je to tak najmä preto, že spotrebiteľ má len obmedzenú vyjednávaciu silu vo vzťahu k profesionálnym obchodníkom (najmä pokiaľ ide o štandardné zmluvné podmienky).

53. Za týchto okolností je možné len ťažko podceniť dôležitosť stanovenia všetkých potrebných informácií pred uzavretím zmluvy.[31] V konečnom dôsledku táto informácia umožní spotrebiteľovi, aby si vybral medzi obchodníkmi a v podstate porovnal všeobecné obchodné podmienky, ktorými sa riadia zmluvy navrhnuté týmito obchodníkmi.[32] Pomáha to spotrebiteľovi vybrať si spomedzi rôznych obchodníkov – ako to podľa všetkého potvrdil Súdny dvor vo veci RWE Vertrieb – v prípade, že je pred uzavretím zmluvy informovaný o dôvode budúcich úprav ceny a spôsobe ich výpočtu.

54. Naopak, zmluvy, ktoré sa riadia povinnosťou univerzálnej služby uvedenej v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a v článku 3 ods. 3 smernici o zemnom plyne, sa uplatňujú v inom kontexte. Tým kontextom je liberalizácia trhu. Ako sa uvádza vyššie, z úvodných ustanovení[33] týchto smerníc, ako aj z *travaux préparatoires*[34] je však možné vidieť, že zaručiť bezpečnosť dodávok a prijať opatrenia na zabránenie odpojenia – v rámci tejto povinnosti univerzálnej služby – má prvoradý význam.[35]

55. Je zaiste nesporné, že dosiahnutie týchto cieľov predpokladá, že poskytovatelia služieb zostanú ekonomicky životaschopní. Jedným z dôvodov na to je skutočnosť, že sú povinní poskytovať minimálnu službu všetkým oprávneným zákazníkom za štandardných podmienok v situácii, keď ich sloboda stanoviť ceny a vypovedať zmluvy s nežiaducimi zákazníkmi je podstatne obmedzená vnútroštátnymi právnymi predpismi. V dôsledku toho vykladať skutočnosť, že poskytovatelia služieb pôsobiaci v rámci obmedzení povinnosti univerzálnej služby musia byť schopní preniesť zvýšené náklady na zákazníkov, sa zdá byť vhodným prostriedkom pre urovnanie vnútorného konfliktu medzi dvoma hlavnými cieľmi smerníc o energiách.

30 — NIHOUL, P.: c. d., o tom, ako nie je možné automaticky predpokladať, že všetci spotrebitelia majú rovnaký význam a hodnotu pre spoločnosti hľadajúce zákazníkov.

31 — Zásada, ktorá je základom smernice 93/13, spočíva práve v náprave tejto nerovnováhy a v obnovení rovnosti medzi spotrebiteľom a obchodníkom. Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, bod 45 a citovanú judikatúru).

32 — Podľa jedného z autorov ide o „konkurenčnú funkciu“ požiadavky transparentnosti stanovenej v smernici 93/13. Pozri MICKLITZ, H.-W.: Chapter 3. Unfair terms in consumer contracts. In: MICKLITZ, H.-W., REICH, N. a ROTT, P.: *Understanding EU Consumer Law*. Intersentia, Antwerp: 2009, s. 119 – 150, s. 138.

33 — Potreba zaručiť bezpečnosť dodávky a súčasne zaručiť univerzálnu službu je znázornená v odôvodneniach 24 a 26 smernice o elektrickej energii v spojení s odôvodnením 26 a 27 smernice o zemnom plyne.

34 — KOM(2001) 125 v konečnom znení, s. 41.

35 — Ciele spojené s liberalizáciou energetického odvetvia sú dvojaké. Na jednej strane sa zameriavajú na vytvorenie konkurenčného trhu a na strane druhej je ich cieľom zabezpečiť, aby poskytovanie energie – ktoré je považované za všeobecný hospodársky záujem – bolo zaručené v čo najširšej možnej miere. Pozri v súvislosti so smernicou o zemnom plyne rozsudok z 20. apríla 2010, Federutility a i. (C-265/08, Zb. s. I-3377, bod 20 a nasl.). Pozri BARTL, M.: The affordability of energy: how much protection for the vulnerable consumers? In: *Journal of Consumer Policy*, (33) 2010, s. 225 – 245, s. 226.

56. V tomto ohľade, ako uvádza vnútroštátny súd, ustanovenie písmena b) prílohy A každej zo smerníc o energiách, ktoré umožňuje úpravu zmluvných podmienok a úpravu ceny, výslovne uznáva, že poskytovatelia služieb pôsobiaci v rámci obmedzení povinnosti univerzálnej služby, majú oprávnený záujem prenášať zvyšovanie nákladov počas trvania zmluvy na zákazníkov bez toho, aby museli zmluvu vypovedať. Toto právo upraviť ceny sa javí ako obzvlášť zaručené tam, kde takýto poskytovatelia služieb majú zákonnú povinnosť v rámci povinnosti univerzálnej služby uzavrieť zmluvy s osobitnou kategóriou zákazníkov.

57. Potreba preniesť zvyšovanie nákladov na účely zabezpečenia ekonomickej životaschopnosti istotne umožňuje pochopiť dôvody pre prijatie jednostranných úprav ceny v kontexte povinnosti univerzálnej služby. Potreba zabezpečiť ekonomickú životaschopnosť však len určitým spôsobom vysvetľuje, čo transparentnosť zmluvných podmienok môže alebo nemusí zahŕňať v tomto konkrétnom kontexte. Má to za následok vznik povinnosti informovať zákazníka o dôvodoch, predpokladoch a rozsahu možných budúcich úprav ceny? Ak áno, kedy presne má byť táto informácia uverejnená?

2. Stanovenie primeranej rovnováhy medzi právami zákazníkov a právami poskytovateľov služieb v kontexte povinnosti univerzálnej služby

58. V rozpore so základnými princípmi konkurenčného trhu je poskytovateľ služieb pôsobiaci v rámci povinnosti univerzálnej služby povinný uzatvárať zmluvy aj s nežiaducimi zákazníkmi a dodávať týmto zákazníkom elektrickú energiu alebo plyn za primerané ceny.[36] Je mi jasné, že táto povinnosť výrazne zhoršuje týmto poskytovateľom služieb možnosť zmeniť štruktúru nákladov podľa ich vlastného uváženia. S cieľom napraviť túto anomáliu vnútroštátny zákonodarca v súlade s článkom 3 smerníc o energiách zasiahol, aby našiel rovnováhu „medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán [týchto] zmlúv“.[37] Otázkou však zostáva, či – v zmysle požiadavky transparentnosti uvedenej v týchto ustanoveniach – nemecký zákonodarca našiel správnu rovnováhu, osobitne vzhľadom na potrebu ochrany zraniteľných zákazníkov.

59. Ak sa vezme do úvahy základný kontextuálny rozdiel, opísaný vyššie, medzi zmluvami uzavretými na základe zmluvnej slobody a zmluvami založenými na právnych predpisoch stanovujúcich povinnosť univerzálnej služby, nevidím žiadny vážny dôvod vykladať požiadavku transparentnosti uvedenú v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne v tom zmysle, že členským štátom ukladá povinnosť zabezpečiť, aby dôvody, predpoklady a rozsah úprav ceny boli zákazníkom známe *pred* uzavretím zmluvy.[38] V skutočnosti vzhľadom na to, že hlavným cieľom smerníc o energiách nie je ochrana spotrebiteľa,[39] ale liberalizácia trhu, potreba chrániť

36 — Povinnosť uzavrieť zmluvu je zakotvená v písmene a) prílohy A smerníc o energiách. Pozri tiež BARTL, M.: c. d., o dostupnosti energie a analýze rôznych riešení prijatých v členských štátoch na účely riešenia problému zabezpečenia cenovo dostupnej energie pre zraniteľných zákazníkov. Okrem toho tu netreba zabudnúť na to, že požiadavka zabezpečiť univerzálnu službu v energetickom odvetví za primeranú cenu nadobudla postavenie primárneho práva na úrovni EÚ. Okrem článku 14 ZFEÚ, ktorý sa týka služieb všeobecného záujmu, Protokol č. 26 k Lisabonskej zmluve okrem iného vyžaduje, aby sa zaručila dostupnosť v kontexte univerzálnej služby.

37 — RWE Vertrieb (už citovaný, bod 28).

38 — V tomto bode zásadne nesúhlasím s analýzou, ktorú predložila generálna advokátka Trstenjak v bode 69 (s odkazom na poznámku pod čiarou 50) svojich návrhov vo veci RWE Vertrieb. Zastáva názor, že smernica 93/13, ako aj smernica o zemnom plyne sú právnymi nástrojmi EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa a majú sa považovať za vzájomne sa doplňujúce (a teda vykladať jednotne). Podľa nej predstavujú tieto nástroje jednotný súbor právnych predpisov. Domnievam sa, že toto tvrdenie je založené na omyle. Zatiaľ čo sa smernica 93/13 vzťahuje na právo v oblasti ochrany spotrebiteľa (spotrebiteľských zmlúv), smernice o zemnom plyne (a elektrickej energii) sa zaoberajú úplne odlišnou oblasťou práva, ktorou je liberalizácia trhu a stanovenie povinnosti univerzálnej služby v rámci dodávky energie konečným zákazníkom. Vzhľadom na tento rozdiel zastávam názor, že nie je vhodné zjednodušiť výklad pojmov transparentnosti v týchto rôznych rámcoch prostredníctvom súdneho výkladu.

39 — Dokladá to, okrem iného, terminológia použitá v smerniciach o energiách. Zatiaľ čo smernica 93/13 sa týka zmlúv uzavretých medzi spotrebiteľmi a obchodníkmi, smernice o energiách odkazujú na zákazníkov a poskytovateľov služieb. Stojí tiež za povšimnutie, že opatrenia, ktoré majú členské štáty prijať na účely ochrany konečných zákazníkov podľa smerníc o energiách, môžu zahŕňať tiež zákazníkov z domácností a malé a stredné podniky.

zákazníkov musí byť v súlade so záujmami dodávateľov elektrickej energie a plynu. Ak sa má v tomto zmysle stanoviť primeraná rovnováha, som presvedčený o tom, že členské štáty musia zabezpečiť, aby tieto informácie boli sprístupnené zákazníkom v čase, keď sú informovaní o úprave ceny. A to z nasledujúcich dôvodov.

60. Pokiaľ ide o práva zákazníkov, zdá sa mi, že existujú dva prvky, ktoré majú v prejednávanej veci osobitný význam: právo vypovedať zmluvu a právo napadnúť, tam kde je to vhodné, primeranosť predmetného zvýšenia ceny.[40] Tieto práva sú vzájomne prepojené do tej miery, že obidve – aby boli účinné – požadujú, aby zákazník mal dostatočné informácie týkajúce sa dôvodov zvýšenia ceny a spôsobu jeho výpočtu. Táto informácia nie je potrebná len na to, aby zákazník posúdil, či vypovedanie zmluvy (ak je to možné) a výber iného dodávateľa sa oplatí. Má to tiež nesporne rozhodujúci význam pre zákazníka, ktorý sa má rozhodnúť, či napadne alebo nenapadne zvýšenie ceny.

61. V skutočnosti aj napriek rozhodovaciemu priestoru, ktorý umožňuje ustanovenie písmena b) prílohy A každej zo smerníc o energiách vo vzťahu k úprave ceny, toto ustanovenie tiež vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili, že zákazníci sú včas informovaní o plánoch týkajúcich sa zmeny zmluvných podmienok. Okrem toho majú členské štáty zabezpečiť, aby boli zákazníci v tomto zmysle informovaní o ich práve odstúpiť od súčasnej zmluvy. Práva zákazníkov tu však nekončia.

62. Vnútroštátny súd uviedol, že ustanovenie písmena c) prílohy A má zjavne osobitný význam vzhľadom na to, že jeho cieľom je zabezpečiť, aby zákazníci dostávali transparentné informácie o uplatňovaných cenách a tarifách a o štandardných podmienkach týkajúcich sa prístupu a používania služieb v oblasti elektroenergetiky. Inými slovami, zatiaľ čo ustanovenie písmena b) jasne vyžaduje, aby mali zákazníci zaručené právo vypovedať zmluvu v prípade zvýšenia cien, ustanovenie písmena c) túto povinnosť ešte viac sprísňuje, keď stanovuje, aby boli uplatňované ceny transparentné. Na rozdiel od tvrdení predložených nemeckou vládou je v záujme zabezpečenia takejto transparentnosti v prípade, že sú ceny upravené, nutné, aby dôvody, predpoklady a rozsah úprav boli sprístupnené zákazníkovi.

63. Vzhľadom na to a pri zohľadnení skutočnosti, že členské štáty majú pri preberaní ustanovení smerníc o energiách do vnútroštátneho práva značný priestor na voľnú úvahu, verím, že by bolo potrebné ponechať na vnútroštátnom zákonodarcovi, aby rozhodol o odborných otázkach týkajúcich sa oznamovania týchto dôvodov a metód úprav zákazníkom. Táto voľná úvaha však nemôže zahŕňať aj rozhodnutie neurobiť nič na vyváženie práva poskytovateľov služieb jednostranne upraviť ceny, ako sa zdá, že je to v Nemecku. V skutočnosti, ak by sa mala prijať takáto voľná úvaha, výrazne by to ohrozilo účinnosť požiadavky transparentnosti uvedenej v smerniciach o energiách a nakoniec by bola zbavená akéhokoľvek významu.

64. V skutočnosti to vedie k rozdielnym úrovniam ochrany konečných zákazníkov, v konečnom dôsledku v závislosti od toho, či je namieste uplatniť smernicu 93/13 alebo nie. V skutočnosti je možné dokonca tvrdiť, že stavia osobitne zraniteľných zákazníkov do slabšieho postavenia ako zákazníkov, ktorí si môžu slobodne vybrať svojho poskytovateľa služby. Zdá sa však, že normotvorca EÚ to uznal. Príloha A každej zo smerníc o energiách tak v tomto ohľade výslovne odkazuje na smernicu 93/13, keď uvádza, že opatrenia uvedené v článku 3 každej z týchto smerníc sa uplatnia „bez toho, aby boli dotknuté pravidlá [EÚ] na ochranu zákazníka, [najmä smernica 93/13]“. Zastávam názor, že jediným predstaviteľným vysvetlením je, že normotvorca EÚ nemal v úmysle vyrovnať – pomocou jednoduchého odkazu na smernicu 93/13 – úroveň ochrany zákazníka vyplývajúcu zo smerníc o energiách s ochranou podľa smernice 93/13. Vyplýva to zo skutočnosti, že

40 — Keďže toto právo nie je výslovne stanovené v smerniciach o energiách, považujem za nevyhnutný dôsledok povinnosti univerzálnej služby poskytovať energiu konečným zákazníkom za primeranú cenu. Bez toho, aby bolo možné napadnúť úpravy ceny, požiadavka primeranosti zostane bez uplatnenia.

návrh predložený v tomto zmysle Európskym parlamentom počas legislatívneho procesu sa neodrazil v konečnej verzii smerníc o energiách.[41] Inými slovami, táto legislatívna voľba znamená, že ochrana podľa smernice 93/13 môže byť vyššia, a prinajmenšom by nemala byť automaticky prevzatá do kontextu zmlúv o univerzálnej dodávke v energetickom odvetví.

65. Je však zrejmé, že pri vymedzení ustanovení uvedených v prílohe A smerníc o energiách – a najmä v písmene b) tejto prílohy – zákonodarca EÚ kládol osobitný dôraz na potrebu zabezpečiť, aby koneční zákazníci boli schopní vypovedať ich zmluvy, ak nesúhlasia so zvýšením ceny. V skutočnosti sa to zdá byť odôvodnené zo zmluvného hľadiska, s ohľadom na to, že právo dodávateľov jednostranne upraviť ceny vystavuje zákazníka riziku neoprávneného zvyšovania cien. Podľa môjho názoru je pre všetkých zákazníkov – či už sa považujú za zraniteľných alebo nie – právo vypovedať zmluvu nanajvýš dôležité. Na to, aby bolo možné toto právo účinne uplatniť, musí byť zákazník informovaný o dôvodoch, predpokladoch a rozsahu úpravy ceny najneskôr vtedy, keď bol informovaný o tom, že sa úprava ide vykonať.[42]

66. Aj keď sa zdá pravdepodobné, že v skutočnosti len veľmi malé percento zákazníkov bude namietať úpravy ceny na základe týchto informácií, je preukázateľné, že potreba uverejniť tieto informácie sama osebe do istej miery zabráni neodôvodnenému zvyšovaniu cien. V tomto zmysle požiadavka transparentnosti uvedená v smerniciach o energiách takisto prispieva k udržiavaniu cien na „primeranej“ úrovni, pričom takáto povinnosť je jedným zo základných kameňov povinnosti univerzálnej služby stanovenej v týchto smerniciach.

67. To ma vedie k záveru, že pri správnom výklade článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne nie je požiadavka transparentnosti uvedená v týchto ustanoveniach splnená, pokiaľ ide o dodávky elektrickej energie alebo plynu zákazníkom z domácností na základe zmluvy o univerzálnej dodávke, ustanoveniami vnútroštátneho práva, ktoré pri regulovaní úpravy ceny podľa takýchto zmlúv, nevyžadujú od dodávateľov, aby sprístupnili zákazníkovi dôvody, predpoklady a rozsah úpravy ceny najneskôr v *čase, keď je zákazník informovaný o úprave*.

68. Nakoniec TWS, SWA a nemecká vláda požiadali Súdny dvor, aby obmedzil časové účinky svojho rozsudku v prípade, že zistí, že príslušné nemecké ustanovenia o úprave cien sú v rozpore s právom EÚ. Ako vysvetlím nižšie, som presvedčený o tom, že za daných okolností existujú dôvody pre vyhovenie žiadosti.

D – *Účinky nezlučiteľnosti by mali byť časovo obmedzené*

69. Je všeobecne známe, že Súdny dvor súhlasí s obmedzením časových účinkov svojho rozsudku iba vo výnimočných prípadoch, keď sú splnené dve kumulatívne kritériá. Je to vysvetlené tým, že výklad právneho predpisu Súdnym dvorom má za cieľ objasniť a definovať význam a rozsah tohto predpisu, tak ako ho treba chápať a uplatňovať od okamihu nadobudnutia jeho účinnosti. V tejto súvislosti je prvým kritériom skutočnosť, že rozhodnutie o nezlučiteľnosti musí predstavovať „riziko vážnych

41 — V skutočnosti návrh Parlamentu doplniť tieto prílohy o ďalší bod, ktorý by rozšíril uplatniteľnosť smernice 93/13 na zmluvy upravujúce univerzálnu službu v energetickom odvetví, nebol prijatý a nie je zahrnutý do konečnej verzie smerníc o energiách. Pozri v tomto zmysle časť I správy Európskeho parlamentu z 1. marca 2002 k návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 96/92/ES a 98/30/ES o spoločných pravidlách vnútorného trhu s elektrinou a plynom (A5-0077/2002), legislatívne návrhy, dodatky 89 a 160, s. 65, 66 a 107. Pozri tiež v poznámke pod čiarou 39 moje stanovisko k analýze, ktorú predložila generálna advokátka Trstenjak k tejto otázke.

42 — Na pojednávaní bolo uvedené, že poskytovatelia služieb sú na základe vnútroštátneho práva povinní sprístupniť všetky relevantné informácie týkajúce sa úprav ceny zákazníkovi, hneď keď je podaná žaloba na súde. Nedomnievam sa však, že takáto povinnosť môže akýmkoľvek zmysluplným spôsobom nahradiť povinnosť sprístupniť dôvody, predpoklady a rozsah úpravy ceny zákazníkovi v čase, keď je táto úprava oznámená zákazníkovi, tak ako to znázorňuje rozsudok vo veci C-400/11, v ktorom sa pán Egbringhoff neúspešne snažil získať informácie pred podaním žaloby na súde. V skutočnosti z hľadiska posúdenia, či spochybnenie primeranosti úpravy ceny môže alebo nemusí byť úspešné, tieto informácie musí mať zákazník k dispozícii už pred začatím súdnych konaní.

ekonomických dôsledkov“. Pri posudzovaní, či to tak je, má osobitný význam veľký počet právnych vzťahov, ktoré vznikli v dobrej viere na základe právnej úpravy platnej v danom čase. Druhým kritériom, ktoré má byť splnené, je, že nezákonné praktiky museli byť prijaté z dôvodu vážnej a objektívnej neistoty týkajúcej sa výkladu a dosahu predmetných ustanovení práva EÚ. [43]

70. Zastávam názor, že obidve kritériá sú v tomto prípade splnené.

71. Skôr, než sa začnem zaoberať okolnosťami jednotlivých prejednávaných vecí, je potrebné zdôrazniť, že podobnú žiadosť podanú vo veci RWE Vertrieb Súdny dvor jasne zamietol. Toto zamietnutie bolo v podstate zdôvodnené tým, že finančné dôsledky pre dodávateľov zemného plynu neboli úplne závislé od výkladu relevantných ustanovení práva EÚ Súdnym dvorom. Naopak, tieto dôsledky sa v konečnom dôsledku považovali za závislé od posúdenia vnútroštátneho súdu týkajúceho sa spravodlivosti sporných zmluvných podmienok za okolností každého jednotlivého prípadu. [44]

72. Naopak, [45] tu sa zaoberáme situáciou, keď je Súdny dvor požiadaný, aby nielen objasnil význam *ostatných* ustanovení práva EÚ, ale tiež, a to predovšetkým, aby rozhodol o zlučiteľnosti príslušných nemeckých právnych predpisov s právom EÚ.

73. Práve z tohto dôvodu nemám pochybnosti o tom, že rozhodnutie o nezlučiteľnosti bude predstavovať riziko závažných finančných dôsledkov pre dotknutých dodávateľov elektrickej energie a zemného plynu. V súlade s rozhodnutím vnútroštátneho súdu závisí právo dodávateľov elektrickej energie a zemného plynu upraviť ceny od spôsobu, akým Súdny dvor vykladá zmysel a rozsah požiadavky transparentnosti uvedenej v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne. Ak by Súdny dvor zohľadnil moje stanovisko týkajúce sa otázok výkladu nastolených v prejednávaných veciach, úpravy cien, akými sú tie, ktoré sú prejednávané pred vnútroštátnym súdom, by boli neplatné.

74. Netreba dodávať, že dopad takéhoto výsledku na celé energetické odvetvie v Nemecku by zďaleka nebol zanedbateľný. [46] Tento záver nie je podľa môjho názoru spochybnený skutočnosťou, že počet zákazníkov, ktorým je dodávaná energia na základe zmlúv o univerzálnej službe v Nemecku zjavne neustále klesá. [47] Zatiaľ čo závažnosť finančných dôsledkov vyplývajúcich z rozhodnutia o nezlučiteľnosti bude nevyhnutne závisieť od premlčacej lehoty uplatňovanej vnútroštátnym súdom (problém, ktorý sa zdá byť vyriešený na vnútroštátnej úrovni) [48], zastávam názor, že nie je možné vylúčiť „riziko závažných finančných dôsledkov“. Aj keď niektorí zákazníci dotknutí rozsudkom Súdneho dvora budú nutne závisieť od uplatnenia premlčacej lehoty, je potrebné vychádzať z toho – a to aj s ohľadom na klesajúci trend zmlúv o univerzálnej dodávke – že počet je (výrazne) vyšší ako odhad pre rok 2013 poskytnutý TWS na pojednávaní. [49]

43 — Pozri napríklad rozsudok z 10. mája 2012, FIM Santander Top 25 Euro (C-338/11 až C-347/11, bod 60 a citovanú judikatúru).

44 — RWE Vertrieb (už citovaný, bod 60).

45 — Pokiaľ by však Súdny dvor rozšíril odôvodnenie, ktoré prijal vo veci RWE Vertrieb, na okolnosti, akými sú tie v prejednávanej veci, bolo by nelogické vyhovieť žiadosti obmedziť časové účinky rozsudku, ktorý potvrdzuje výklad už prijatý v predchádzajúcej veci. Je to tak preto, lebo by už neexistovala žiadna „objektívna a vážna neistota týkajúca sa výkladu a dosahu predmetných ustanovení práva Únie“.

46 — Podľa čísel poskytnutých zo strany TWS na pojednávaní 18 a 4 miliónom zákazníkom z domácností je v súčasnej dobe dodávaná elektrická energia a plyn na základe zmlúv, ktorými sa riadi univerzálna dodávka.

47 — Tento vývoj je vysvetlený – ako to bolo uvedené na pojednávaní – tým, že zákazníci stále častejšie menia dodávateľov a volia si špeciálne zmluvy ponúkané na konkurenčnom trhu.

48 — Otázka týkajúca sa uplatniteľného systému premlčania bola prednesená na pojednávaní. Zdá sa, že podľa ustálenej judikatúry je premlčacia doba na uplatnenie nárokov vyplývajúcich zo zmlúv s osobitnými odberateľmi 3 roky, zatiaľ čo o uplatniteľnej premlčacej dobe vo vzťahu k zmluvám, ktorými sa riadi univerzálna dodávka, sa ešte len musí rozhodnúť. V tomto ohľade nič nenasvedčuje tomu, že by uplatnenie dlhšej, 10-ročnej, premlčacej doby mohlo byť hneď od začiatku vylúčené.

49 — Pozri poznámku pod čiarou 47.

75. To znamená, že riziko závažných finančných dôsledkoch spravidla nestačí na zabezpečenie vyhovenia žiadosti o obmedzení časových účinkov rozsudku. Ako som už vysvetlil inde,[50] akýkoľvek iný prístup by znamenal, že – v rozpore so základnou zásadou vyhovieť žiadostiam len vo výnimočných prípadoch – by sa s najzávažnejšími a najdlhodobejšími porušeniami zaobchádzalo najpriaznivejšie. Toto je dôvod, prečo musí byť splnené tiež druhé kritérium, ktoré spája požiadavku, aby poverené osoby konali v dobrej viere, s požiadavkou existencie skutočnej neistoty, pokiaľ ide o význam a rozsah príslušných ustanovení práva EÚ.

76. Aj toto kritérium sa zdá byť splnené vo veciach prejednávaných pred vnútroštátnym súdom.[51] Po prvé je zrejmé, že ceny boli upravené dodávateľmi elektrickej energie a zemného plynu v dobrej viere na základe právnej úpravy, ktorá sa oprávnene považovala za platnú. Po druhé, ako som už uviedol vyššie, neexistuje žiadny objektívny dôvod, ktorý by odôvodňoval rozšírenie uplatnenia *výroku* Súdneho dvora vo veci RWE Vertrieb na situácie, ktoré nie sú upravené smernicou 93/13. V skutočnosti, v rozsahu, v akom tento *výrok* nemá v prejednávanej veci žiadny priamy význam, požiadavka transparentnosti, ako je uvedená v smerniciach o energiách, nebola k dnešnému dňu predmetom žiadneho návrhu na začatie prejudiciálneho konania týkajúceho sa výkladu. Ako dokazujú tieto návrhy, značná neistota týkajúca sa významu tejto požiadavky tu pretrváva. Iba Súdny dvor môže vyriešiť túto neistotu, a to tým, že rozhodne o prejudiciálnej otázke v prejednávaných veciach.

77. Vzhľadom na tieto úvahy navrhujem, aby Súdny dvor vyhovel žiadosti predloženej v rámci týchto konaní o obmedzenie časových účinkov svojho rozhodnutia v prípade, že rovnako ako ja dospeje k záveru, že predmetné vnútroštátne ustanovenia nespĺňajú požiadavku transparentnosti uvedenú v článku 3 ods. 5 smernice o elektrickej energii a článku 3 ods. 3 smernice o zemnom plyne.

IV – **Návrh**

78. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor na otázku, ktorú položil Bundesgerichtshof, odpovedal takto:

Pri správnom výklade článku 3 ods. 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/54/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrickou energiou a o zrušení smernice 96/92/ES a článku 3 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/55/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa ruší smernica 98/30/ES nie je požiadavka transparentnosti uvedená v týchto ustanoveniach splnená, pokiaľ ide o dodávku elektrickej energie alebo zemného plynu zákazníkom v domácnostiach na základe zmluvy o univerzálnej dodávke, ustanoveniami vnútroštátneho práva, ktoré pri regulovaní úpravy ceny podľa takýchto zmlúv nevyžadujú od dodávateľov, aby sprístupnili zákazníkovi dôvody, predpoklady a rozsah úpravy ceny najneskôr v *čase, keď je zákazník informovaný o úprave*.

Výklad vyššie uvedených ustanovení je účinný až od dátumu, ku ktorému Súdny dvor vydá svoj rozsudok v prejednávaných veciach.

50 — Pozri moje návrhy z 24. októbra 2013 vo veci Transportes Jordi Besoara (C-82/12, rozsudok z 27. februára 2014), bod 54.

51 — Je to samozrejme tak len v tom rozsahu, že Súdny dvor nezastáva názor, že podľa zásad stanovených vo veci RWE Vertrieb každá neistota týkajúca sa zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov s požiadavkou transparentnosti stanovenou v smerniciach o energiách už bola odstránená.